

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

งานวิจัยเรื่อง “การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน: กรณีศึกษาวงกลองยาว อำเภอปรางมณี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เป็นงานวิจัยเรื่องหนึ่งในชุดโครงการวิจัย เรื่องการวิจัยชุมชน อำเภอปรางมณี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประวัติของปราชญ์ชาวบ้านและวงกลองยาว ในอำเภอปรางมณี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 2) เพื่อศึกษานวนคิดที่ส่งผลต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน ในอำเภอปรางมณี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 3) เพื่อศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน ในอำเภอปรางมณี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 4) เพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน ในอำเภอปรางมณี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นการสนทนากลุ่มกับปราชญ์ชาวบ้าน ที่เป็นสมาชิกหลักของวง 5 ผู้เฒ่า นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมเพื่อเป็นวิธีการเสริมและเพื่อตรวจสอบข้อมูล สำหรับผลสรุปการวิจัยแบ่งออกได้เป็น 3 หัวข้อหลัก ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประวัติของปราชญ์ชาวบ้านและวงกลองยาว

งานวิจัยนี้ศึกษากลุ่มปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 5 คน ได้แก่ นายช่อม ชวัญอ่อน นายเชี่ยม บุตรทองคำ นายผิน เพนเทศ นายสานิต ทองจาก และนายเลียง สิ้นทรัพย์ ปราชญ์เหล่านี้เป็นสมาชิกหลักของวงกลองยาว 5 ผู้เฒ่าและเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวที่สำคัญในอำเภอปรางมณี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประวัติของปราชญ์ชาวบ้านและวงกลองยาว ดังนี้

5.1.1.1 ด้านปราชญ์ชาวบ้าน พบว่าเป็นกลุ่มผู้สูงอายุโดยมีอายุระหว่าง 63-77 ปี และมีภูมิปัญญาที่หลากหลาย คือ ประจวบคีรีขันธ์ ชลบุรี เพชรบุรี และราชบุรี โดยปราชญ์ชาวบ้านที่มาจากภูมิปัญญาอื่นๆ ที่ไม่ใช่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งรกรากในอำเภอปรางมณี

เพื่อที่จะประกอบอาชีพหลักเป็นเกษตรกร และพบว่าในกรณีของนายช่อม มีความสามารถพิเศษนอกเหนือจากการเป็นเกษตรกร คือ เป็นหมอพื้นบ้านซึ่งสามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยคาถาอาคม ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาไทยที่ได้เรียนมาจากบรรพบุรุษ

ปราชญ์ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เริ่มเรียนกลองยาวตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเด็กจนถึงวัยรุ่น หรือกล่าวได้ว่า ปราชญ์ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้รับการฝึกฝนทักษะการแสดงกลองยาวมาหลายสิบปี และมีบางกรณีเท่านั้นที่มาเรียนกลองยาวเมื่อเป็นผู้สูงอายุแล้ว เช่น กรณีของนายผินและนายสานิตที่ได้รับการชักชวนจากกลุ่มเพื่อนให้มาเรียนกลองยาวและร่วมแสดงในวง 5 ผู้เฒ่าเมื่อมีอายุเกินกว่าหกสิบปีแล้ว

นอกจากนี้ ปราชญ์ชาวบ้านยังมีความเชี่ยวชาญในวงกลองยาวที่แตกต่างกันไปอันเนื่องมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเองและการได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น กรณีของนายเชี่ยมที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องการรำกลองยาว กรณีของนายเลียงที่มีความเชี่ยวชาญด้านการผลิตกลองยาว และกรณีของนายช่อม นายเชี่ยมและนายเลียงที่มีความสามารถประกอบพิธีไหว้ครูรวมถึงปลูกเสก “ลงหน้ากลอง” ได้

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของปราชญ์ชาวบ้าน

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	อายุ	ภูมิลำเนา	อาชีพหลัก	อายุที่เริ่มเรียนกลองยาว	ความเชี่ยวชาญในวงกลองยาว
1.	นายช่อม ขวัญอ่อน	71 ปี	ประจวบคีรีขันธ์	เกษตรกรและหมอพื้นบ้าน	20 ปี	ตีกลองยาว, ร้องเพลงกลองยาว, พิธีไหว้ครู, ปลูกเสกกลองยาว (ทำครู)
2.	นายเชี่ยม บุตรทองคำ	67 ปี	เพชรบุรี	เกษตรกร	6-7 ปี	ตีกลองยาว, ร้องเพลงกลองยาว, พิธีไหว้ครู, ปลูกเสกกลองยาว, รำกลองยาว
3.	นายผิน เพนเทศ	77 ปี	เพชรบุรี	เกษตรกร	64 ปี	ตีกลองยาว
4.	นายสานิต ทองจาก	71 ปี	ราชบุรี	เกษตรกร	63 ปี	ตีกลองยาว
5.	นายเลียง สันทรัพย์	63 ปี	ชลบุรี	เกษตรกร	8 ปี	ตีกลองยาว, ร้องเพลงกลองยาว, พิธีไหว้ครู, ผลิตกลองยาว, ปลูกเสกกลองยาว

5.1.1.2 ด้านประวัติวง 5 ผู้เฒ่า พบว่า มีจุดกำเนิดมาจากการรวมตัวของปราชญ์ชาวบ้านในปีพ.ศ.2540 ซึ่งมีหลวงพ่อนัดแห่งวัดหนองตาแต้มให้การสนับสนุน โดยมีวัตถุประสงค์หลักของการรวมตัวเป็นวง 5 ผู้เฒ่า เพื่อร่วมแสดงกลองยาวในงานเทศกาลหรืองานบุญต่างๆ ที่เน้นความบันเทิง ความสนุกสนานของชุมชน เช่น งานบวช งานสงกรานต์ และงานแต่งงาน โดยมีนายช่อเป็นหัวหน้าวงมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบัน สมาชิกในวง 5 ผู้เฒ่า นั้นนอกจากจะประกอบด้วยปราชญ์ชาวบ้านทั้ง 5 คนแล้ว ยังประกอบด้วยบุตรหลานของปราชญ์ชาวบ้าน และสมาชิกของวงกลองยาวศิษย์หลวงพ่อบุญซึ่งนายเชี่ยมเป็นหัวหน้าวง สำหรับสาเหตุที่การแสดงกลองยาวแต่ละครั้งต้องขอสมาชิกจากวงอื่นมาร่วมแสดงด้วย เนื่องจากวง 5 ผู้เฒ่ามีสมาชิกไม่เพียงพอต่อการแสดง โดยการแสดงในแต่ละครั้งจะต้องใช้ผู้แสดงประมาณ 12 - 17 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนคนเล่นกลองยาวตามที่เจ้าภาพต้องการ สำหรับอัตราค่าจ้างในการแสดงของวง 5 ผู้เฒ่าในแต่ละครั้งประมาณ 2,000-6,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่ที่จะไปแสดงว่ามีระยะทางห่างไกลเพียงใด และเวลาหรือจำนวนครั้งของการแสดงโดยรวมแล้วการแสดงแต่ละครั้ง ผู้แสดงจะได้เงินเฉลี่ยประมาณ 200-300 บาทต่อคน

จุดเด่นของวง 5 ผู้เฒ่า คือ การนำภูมิปัญญาวงกลองยาว โดยเฉพาะเทคนิคการตีกลองยาวที่แต่ละคนได้รับมาจากจังหวัดต่างๆ มาผสมผสานกันจนลงตัวและได้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมถึงการแต่งเพลงร่วมกันจนทำให้ได้เพลงใหม่สำหรับการแสดงกลองยาว นอกจากนี้ จากการที่ปราชญ์แต่ละคนมีความชำนาญเฉพาะด้านในวงกลองยาว จึงทำให้วง 5 ผู้เฒ่าประกอบไปด้วยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญครบด้าน เช่น การรำกลองยาว การทำพิธีไหว้ครู และการผลิตกลองยาว ที่สำคัญคือ ปราชญ์ชาวบ้านทั้ง 5 มองว่า เหตุผลสำคัญที่ขอการแสดงกลองยาวคือ กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีที่สร้างความ สนุกสนานเพลิดเพลิน ประกอบกับมีความรักและความต้องการสืบทอดวงกลองยาวโดยมิได้มุ่งหวังในเรื่องรายได้

สำหรับผลงานที่ผ่านมา พบว่า วง 5 ผู้เฒ่าได้สร้างชื่อเสียงจากการได้รับรางวัลชนะเลิศจากการแข่งขันวงกลองยาวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในปีพ.ศ. 2553 และในด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาว พบว่า ปราชญ์ชาวบ้านได้ร่วมกันถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวตั้งแต่มีการตั้งวง 5 ผู้เฒ่า โดยถ่ายทอดให้แก่บุตรหลานหรือสมาชิกในครอบครัว นักเรียนในท้องถิ่น และผู้สูงอายุในชมรมเบญจรงค์ที่โรงพยาบาลปราณบุรี ทั้งนี้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาวงกลองยาวให้คงอยู่สืบไป

5.1.2 ฐานคิดที่ส่งผลต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาว

เมื่อพิจารณาถึงฐานคิด ซึ่งถือได้ว่าเป็นเหตุผลเบื้องหลังของการถ่ายทอดของปราชญ์ชาวบ้านวง 5 ผู้เฒ่า พบว่ามีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

5.1.2.1 ความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาว

ปราชญ์ชาวบ้านมองว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวให้ได้ผลดีนั้น ผู้รับการถ่ายทอดจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ 3 ประการ คือ *“มีใจรัก มีพรสวรรค์ และมีมือที่เหมาะสม”* กล่าวคือ ผู้รับการถ่ายทอดต้องมีความสนใจเรียนกลองยาวโดยที่ไม่ต้องบังคับ มีพรสวรรค์ในการเล่นดนตรีและการแสดงออก รวมถึงต้องมีการใช้ทักษะในการใช้มือตีกลองให้ออกมาได้เสียงไพเราะ

5.1.2.2 คุณค่าของวงกลองยาวและเป้าหมายของการถ่ายทอดวงกลองยาว

ปราชญ์ชาวบ้านมองว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้ต้องถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวสู่คนรุ่นหลัง คือ กลองยาวเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่า เนื่องจากการแสดงกลองยาวสามารถสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น กลองยาวเป็นสิ่งที่สร้างความบันเทิงและชื่อเสียงให้ชุมชน สุดท้ายคือ เป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว อย่างไรก็ดี ปราชญ์ชาวบ้านไม่ได้มองเรื่องรายได้เสริมเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เพราะเป็นรายได้ที่ไม่มาก แต่สิ่งสำคัญที่ต้องการถ่ายทอดคือ ความกลัวว่าภูมิปัญญาวงกลองยาวจะสูญหายจากชุมชนได้ อันเนื่องมาจากคนรุ่นใหม่ไม่สนใจภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงหาทางออกโดยพยายามถ่ายทอดให้บุตรหลาน

5.1.2.3 ความเชื่อมโยงระหว่างวงกลองยาว และธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ

ปราชญ์ชาวบ้านมองว่า เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ต้องถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวสู่คนรุ่นหลัง คือ วงกลองยาวมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจของชุมชน โดยวงกลองยาวเป็นภูมิปัญญาในด้านวัตถุและมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ได้ เช่น ภูมิปัญญาการผลิตกลองยาวที่นำสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์และสามารถสร้างรายได้เสริม

นอกจากนี้ วงกลองยาวยังเป็นถึงภูมิปัญญาที่ไม่ใช้วัตถุและมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ในชุมชนด้วย เช่น การแสดงกลองยาวในงานประเพณีต่างๆ ของไทยได้แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนไทยที่เน้นความรื่นเริงหรือความบันเทิงควบคู่ไปกับประเพณี การปรับวิถีคิดโดยแสดงออกมาในรูปแบบของการแสดงกลองยาวที่เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือความต้องการของเจ้าภาพหรือลูกค้าในปัจจุบัน และความเชื่อในพิธีไหว้ครูกลองยาว

5.1.3 การถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาว

ในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้วิจัยได้สรุปเป็นประเด็นต่างๆ ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน

ผู้รับการถ่ายทอด	ระดับของเนื้อหาที่ถ่ายทอด	เนื้อหาที่ถ่ายทอด	วิธีการถ่ายทอด	การประเมินผล การถ่ายทอด	ปัญหาของการถ่ายทอด
นักเรียน: โรงเรียน ต่างๆ ใน อำเภอปราง บุรี	เทคนิค (ภาคปฏิบัติ)	การตีกลองยาวขั้นพื้นฐานและเพื่อใช้แสดงในงานแห่เทียนพรรษาของโรงเรียน	การสาธิตวิธีการและการบอกเล่าโดยตรง	การสังเกตก่อนและหลังรับการถ่ายทอดพร้อมกับการให้ข้อเสนอแนะ	- ปัญหาด้านการถ่ายทอด - ปัญหาด้านระยะเวลาที่ทำให้ไม่สามารถพัฒนาทักษะการตีกลองยาวให้สูงขึ้น - ปัญหาด้านการขาดผู้รับการถ่ายทอด
		การร้องเพลงแม่บทของเพลงกลองยาว			
		การรำกลองยาว			
	ความเชื่อและพิธีกรรม	การทำพิธีไหว้ครู (ครอบครู/จับมือ) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของวงกลองยาว	การถ่ายทอดผ่านพิธีกรรม	การสังเกตพฤติกรรมการให้ความเคารพเชื่อฟังและให้เกียรติ	ปัญหาด้านเนื้อหาบางเรื่องที่ยังไม่ได้ถ่ายทอด
บุตรหลานของปราชญ์ชาวบ้าน	เทคนิค (ภาคปฏิบัติ)	การตีกลองยาวด้วยเทคนิคขั้นสูงเพื่อร่วมแสดงกับวง	ครูฝึกหลักจำ	การสังเกตตลอดเวลาที่ซ้อมและแสดงร่วมกับวงพร้อมกับการให้ข้อเสนอแนะ	ปัญหาด้านการขาดบุตรหลานมารับการถ่ายทอดของปราชญ์ชาวบ้านบางคน
		การร้องเพลงแม่บทของเพลงกลองยาว			
		การรำกลองยาว			
	ความเชื่อและพิธีกรรม	การทำพิธีไหว้ครู ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของวงกลองยาว	การถ่ายทอดผ่านพิธีกรรม	การสังเกตพฤติกรรมการให้ความเคารพเชื่อฟังและให้เกียรติ	ปัญหาด้านเนื้อหาบางเรื่องที่ยังไม่ได้ถ่ายทอด
ผู้สูงอายุ: ชมรม เบญจรงค์ โรงพยาบาล ปรางบุรี	เทคนิค (ภาคปฏิบัติ)	การตีกลองยาวเพื่อใช้ประกอบจังหวะการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ	การสาธิตวิธีการและการบอกเล่าโดยตรง	การสังเกตและการให้ข้อเสนอแนะ	ปัญหาด้านระยะเวลาที่ทำให้ไม่สามารถพัฒนาทักษะการตีกลองยาวให้สูงขึ้น

จากตารางนี้ อธิบายได้โดยจำแนกตามกลุ่มผู้รับการถ่ายทอด ดังนี้

1) กลุ่มผู้รับการถ่ายทอดที่เป็นนักเรียนได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านในระดับความเชื่อและพิธีกรรม คือ การทำพิธีไหว้ครูให้นักเรียนและสอนเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับวงกลองยาวเพื่อให้นักเรียนแสดงความเคารพและให้เกิดจิตต่อครูบาอาจารย์ สำหรับเนื้อหาในระดับเทคนิคเกี่ยวกับการตีกลองยาว การรำและร้องเพลงกลองยาวที่ได้รับการถ่ายทอดส่วนใหญ่อยู่ในระดับขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนในช่วงระยะเวลาหนึ่งของภาคการศึกษาหรือเพื่อใช้สำหรับการแสดงแห่เทียนพรรษาประจำปีของโรงเรียน โดยวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาเหล่านี้ ปราชญ์ชาวบ้านได้ใช้วิธีการสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างและการบอกเล่าโดยตรง และใช้การประเมินผ่านการสังเกตและให้ข้อเสนอแนะ สำหรับปัญหาที่พบในการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่กลุ่มนี้ คือ นักเรียนมักไม่ให้ความสนใจในการเรียนกลองยาวประกอบกับปราชญ์ชาวบ้านก็ไม่ได้ใช้วิธีการดู เนื่องจากมองว่าตนไม่ใช่ครูประจำและนักเรียนเหล่านี้ไม่ใช่บุตรหลานของตน จึงไม่กล้าที่จะสั่งหรือกำชับให้นักเรียนเกิดความตั้งใจเรียน ซึ่งปัญหานี้จะนำไปสู่ปัญหาด้านการขาดผู้รับการสืบทอดวงกลองยาวของท้องถิ่นในอนาคตได้ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการตีกลองยาว กล่าวคือ เป็นการไปสอนนักเรียนเพียงชั่วคราว หรือกล่าวได้ว่าเป็นระยะเวลาที่ไม่นานเพียงพอที่จะฝึกฝนให้เกิดการพัฒนาไปสู่ทักษะขั้นสูง รวมทั้งยังไม่สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านความเชื่อในระดับที่สูงขึ้น เช่น การปลุกเสกกลองยาว เนื่องจากนักเรียนเหล่านี้ยังไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมที่จะรับการสืบทอดได้

2) สำหรับกลุ่มผู้รับการถ่ายทอดที่เป็นบุตรหลานของปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า เนื้อหาด้านเทคนิคที่ได้รับการถ่ายทอดโดยเฉพาะด้านการตีกลองยาวนั้นจะเน้นไปที่เทคนิคขั้นสูง คือ สามารถแสดงร่วมกับวงในงานต่างๆ ได้ รวมถึงสามารถตีกลองยาวออกมาเป็นเทคนิคเฉพาะตัวและสามารถตีกลองยาวออกมาเป็นเนื้อเพลงได้ สำหรับวิธีการถ่ายทอดให้แก่กลุ่มนี้พบว่ามีความแตกต่างไปจากกลุ่มอื่นๆ กล่าวคือ ปราชญ์ชาวบ้านได้ให้บุตรหลานเรียนด้วยวิธี “ครูพักลักจำ” ซึ่งเป็นการให้บุตรหลานได้เรียนรู้ด้วยตัวเองจากชีวิตประจำวันผ่านการสังเกตทักษะการตีกลองของปราชญ์ชาวบ้านในขณะที่ฝึกซ้อมที่บ้านและในขณะที่ไปร่วมแสดงกับวง โดยนำสิ่งที่ได้จากการสังเกตไปลองตีด้วยตนเอง ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านมองว่าอาจนำไปผสมผสานกับเทคนิคส่วนตัว จนทำให้เกิดการพัฒนาการตีกลองยาวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้

ส่วนเนื้อหาในด้านความเชื่อและพิธีกรรม พบว่า ในส่วนที่มีความเหมือนกับกลุ่มนักเรียน คือ การเข้าร่วมพิธีไหว้ครูและได้รับถ่ายทอดความเชื่อและการให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวงกลองยาว หรือบรรดาครูบาอาจารย์และบรรพบุรุษ ทั้งนี้มีการประเมินผลการถ่ายทอดเหมือนกับกลุ่มอื่น คือ การสังเกตทักษะ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและพัฒนาทักษะการแสดงต่อไป

สำหรับเนื้อหาในระดับความเชื่อและพิธีกรรมขั้นสูงที่ปราชญ์ชาวบ้านต้องการถ่ายทอดให้บุตรหลานโดยเฉพาะ คือ การประกอบพิธี “การปลุกเสกกลองยาว” ที่ต้องใช้คาถาที่ได้รับถ่ายทอดมาจากครูบาอาจารย์บรรพบุรุษในการปลุกเสกกลองยาวทุกครั้งก่อนที่จะนำกลองยาวไปใช้ในการแสดง อย่างไรก็ตาม ปราชญ์ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่ได้ถ่ายทอดเนื้อหาเรื่องนี้ให้แก่บุตรหลานเนื่องจากเห็นว่ายังไม่มีคุณสมบัติที่จะรับการถ่ายทอดภูมิปัญญานี้ ดังนั้น จึงเกิดปัญหาในขณะนี้คือ เนื้อหาเรื่องความเชื่อประจำวันนี้ยังไม่ได้มีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง นอกจากนี้ บุตรหลานบางคนของปราชญ์ชาวบ้านไม่ได้ให้ความสนใจที่จะมารับการถ่ายทอด รวมถึงไม่มีเวลาว่างที่จะมาฝึกซ้อมกลองยาวได้ ดังนั้น จึงอาจมีปัญหาในอนาคตเกี่ยวกับผู้รับการสืบทอดวงกลองยาว

3) สำหรับผู้สูงอายุที่ชมรมเบญจรงค์ โรงพยาบาลปราณบุรีได้รับการถ่ายทอดเนื้อหาด้านเทคนิคการตีกลองยาวขั้นพื้นฐานแต่เพียงด้านเดียวโดยใช้วิธีการสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง และให้ข้อแนะนำในขณะที่ทำการประเมินผลการถ่ายทอด โดยเป้าหมายหลักของการสอน คือ เพื่อนำไปใช้ในการตีกลองยาวให้จังหวะประกอบการออกกำลังกายให้แก่ผู้สูงอายุในชมรมฯ เท่านั้น ดังนั้น ปราชญ์ชาวบ้านจึงมองว่าการถ่ายทอดให้แก่กลุ่มนี้จึงไม่ได้ทำไปเพื่อพัฒนาทักษะการตีกลองยาวให้สูงขึ้น หรือเพื่อที่จะให้ช่วยสืบทอดวงกลองยาวต่อไป

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

สำหรับการอภิปรายผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน ฐานคิดที่ส่งผลต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน และการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน ดังต่อไปนี้

5.2.1 ภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบ ภูมิปัญญาวงกลองยาวที่สำคัญของปราชญ์ชาวบ้านหลายประเภท ซึ่งสามารถนำมาอธิบายโดยอาศัยเกณฑ์การจัดประเภทของภูมิปัญญาไทยแบบต่างๆ ได้ดังนี้

5.2.1.1 เกณฑ์การแบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นของเอกวิทย์ ณ ถลาง (2544) อธิบายได้ว่า ภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้านนั้นสามารถมองได้ 4 รูปแบบ ได้แก่

- ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ: ในวงกลองยาวมีภูมิปัญญาด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนและสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยแสดงให้เห็นผ่านความเชื่อในเรื่องครูบาอาจารย์และการให้ความเคารพต่อครูกลองยาวผ่านพิธีไหว้ครูและการปลุกเสกกลองยาว

- ภูมิปัญญาด้านวิถีการดำรงชีวิต การแก้ปัญหา และการปรับตัว: การที่ปราชญ์ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการถ่ายทอดวงกลองยาวให้แก่บรรดาลูกศิษย์เพื่อป้องกันไม่ให้วงกลองยาวสูญหายและเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ นอกจากนี้ ปราชญ์ชาวบ้านยังปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังเห็นได้จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงกลองยาวให้เป็นที่ต้องการของเจ้าภาพหรือลูกค้า

- ภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรม: ในด้านนี้เห็นได้จากการผลิตกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้านที่ต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะตัว ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านต้องฝึกฝนโดยการทำกลองยาวด้วยการลองผิดลองถูกมาหลายปีจนกระทั่งเกิดภูมิปัญญาการผลิตกลองยาวที่มีคุณภาพ ซึ่งนำมาใช้ในการแสดงของวง รวมถึงเพื่อขายเป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว

- ด้านกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา: ในด้านนี้เห็นได้จากความพยายามและความตั้งใจของปราชญ์ชาวบ้านที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาการแสดงกลองยาวให้แก่ผู้รับการถ่ายทอดทั้งนักเรียน ผู้สูงอายุ และบุตรหลาน โดยใช้วิธีการถ่ายทอดและเนื้อหาที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม สอดคล้องกับแต่ละกลุ่ม

5.2.1.2 เกณฑ์การแบ่งภูมิปัญญาในระดับบุคคลหรือกลุ่มของพญา สายหนู (2534 อ้างถึงใน ปรานี ดันตยานุบุตร, 2551: 8) อธิบายได้ว่า ภูมิปัญญาวงกลองยาวนั้นมี 3 ส่วน ได้แก่

- ภูมิปัญญาในส่วนที่เป็นประสบการณ์ตรงของตนเอง เช่น การที่ปราชญ์ชาวบ้านเรียนรู้การซ่อมกลองยาวและปรับแต่งเสียงของกลองยาวที่หน้ากลองด้วยตนเอง จนทำให้เกิดความรู้และความเชี่ยวชาญจนสามารถผลิตกลองยาวด้วยตัวเอง

- ภูมิปัญญาในส่วนที่ได้รับมาจากประสบการณ์หรือความรู้ของผู้อื่น เช่น การที่บุตรหลานของปราชญ์ชาวบ้านเรียนรู้เทคนิคการตีกลองยาวจากปราชญ์ชาวบ้านด้วยวิธีการ “ครูพักลักจำ” โดยการสังเกตเทคนิคการตีกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้านและทำตามแบบอย่างที่ได้สังเกตมาในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้เกี่ยวกับการจำหน้ากลอง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาการปรับแต่งเสียงกลองยาวโดยการติดขนมโก่ หรือข้าวสุกคลุกกับขี้เถ้าที่หน้าหน้ากลอง

- ภูมิปัญญาที่สังเคราะห์ขึ้นใหม่จากประสบการณ์ของตนเองและของผู้อื่น เช่น การที่ปราชญ์ชาวบ้านและบุตรหลานได้เรียนรู้เทคนิคการตีกลองยาวแบบ “ครูพักลักจำ” ซึ่งบางครั้งได้มีการนำเทคนิคที่ได้มาจากการสังเกต (ครูพักลักจำ) มาผสมผสานกับเทคนิคการตีกลองยาวที่ตนเองมีอยู่แล้ว จนทำให้เกิดการพัฒนาเป็นเทคนิคการตีกลองยาวแบบใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีความไพเราะมากขึ้น

5.2.1.3 เกณฑ์การแบ่งภูมิปัญญาโดยสรุปของปรานี ดันตยานุบุตร (2551: 15) อธิบายได้ว่า ภูมิปัญญาแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

- ภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม เช่น ความเชื่อเรื่อง “เล่นแล้วย่านอน” สำหรับผู้เล่นกลองยาว ความเชื่อในเรื่องครูบาอาจารย์และบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาและเป็นเจ้าของกลองยาวดังเห็นได้จากพิธีไหว้ครู และพิธีการปลุกเสกกลองยาวก่อนที่จะนำไปใช้ในการแสดงทุกครั้ง นอกจากนี้ยังรวมถึงความคิดในการปรับเปลี่ยนแบบการแสดงกลองยาวให้สอดคล้องกับปัจจุบันหรือมีความทันสมัยมากขึ้น

- ภูมิปัญญาที่เป็นรูปธรรม เช่น กลองยาวที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นคือ ไม้ขนุน และหนังของค่างหรือแพะ และเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบจังหวะของการแสดงกลองยาวอันได้แก่ ฉิ่ง ฉาบ โหม่ง และกรับ

5.2.2 ฐานคิดที่ส่งผลต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน

จากการศึกษา พบว่า ฐานคิดของปราชญ์ชาวบ้านได้ส่งผลต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาว ในประเด็นที่สำคัญดังนี้

5.2.2.1 ความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาว: ปราชญ์ชาวบ้านมีฐานคิดเกี่ยวกับหลักการถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยเน้นที่คุณสมบัติของผู้รับการถ่ายทอดกลองยาว ซึ่งจะต้องมีใจรัก มีพรสวรรค์ และมีทักษะในการใช้มือตีกลองยาวให้ได้เสียงออกมาไพเราะ ฐานคิดเหล่านี้ได้ส่งผลต่อกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยเฉพาะในด้านการประเมินผลเพื่อคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมก่อนที่จะมาเรียนกลองยาว

5.2.2.2 คุณค่าของวงกลองยาวและเป้าหมายของการถ่ายทอดวงกลองยาว: ปราชญ์ชาวบ้านเห็นคุณค่าของวงกลองยาวในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและกลัวว่าอาจจะสูญหายในอนาคต ดังนั้น จึงได้ส่งผลให้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่สำคัญ เช่น ด้านการตีกลองยาวด้วยเทคนิคขั้นสูง และการปลุกเสกกลองยาวให้แก่บุตรหลานเท่านั้น เพราะเป็นกลุ่มที่คาดหวังให้เป็นผู้รับการสืบทอดวงกลองยาวต่อไป

5.2.2.3 ความเชื่อมโยงระหว่างวงกลองยาวและสังคม: ปราชญ์ชาวบ้านมีฐานคิดว่า วงกลองยาวมีความเชื่อมโยงกับสังคม เช่น การให้ความสำคัญกับเรื่องการแสดงความเคารพและความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและครูบาอาจารย์ทางวงกลองยาว ดังนั้น จึงถ่ายทอดให้ผู้รับการถ่ายทอดได้เห็นความสำคัญและความเชื่อดังกล่าวผ่านพิธีไหว้ครู

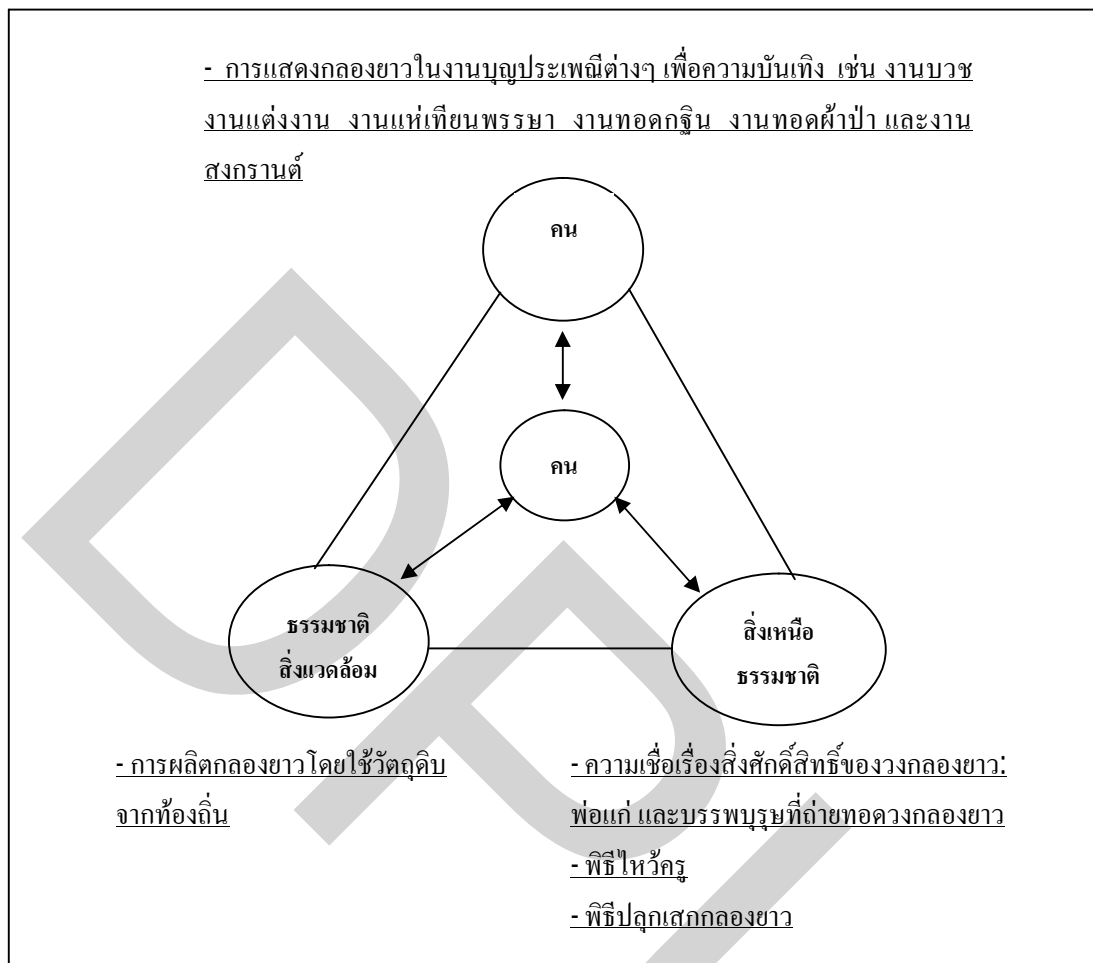
ผู้วิจัยมองว่า ฐานคิดของปราชญ์ชาวบ้านดังกล่าวนี้เป็น “ภูมิปัญญา” ที่มีคุณค่าต่อชุมชนปราชญ์ เพราะถือได้ว่าเป็นบ่อเกิดสำคัญของจริยธรรมที่ดงามของวิถีชีวิตชุมชน (เอี่ยม ทองดี 2539, อ้างถึงใน ปรานี ดันตยานบุตร, 2551) กล่าวคือ ฐานคิดนี้จะเป็นตัวส่งเสริมให้คนในชุมชน

เห็นความสำคัญ และแสดงความเคารพกตัญญูทวนที่ต่อบรรพบุรุษและครูบาอาจารย์ของวงศ์วงศ์
ยาวผ่านพิธีกรรมและความเชื่อต่างๆ

โดยรวมแล้ว ข้อค้นพบเกี่ยวกับฐานคิดของปราชญ์ชาวบ้านนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัย
ที่ผ่านมา (จิตติกันต์ จินารักษ์, 2551; ปรีวิทย์ ไวทยาชีวะ, 2551; ปัทมา สมพงษ์, 2551; พระมหา
เมธา คำไหล, 2547; พันทิพา มาลา, พรทิพย์ วีระสวัสดิ์ และลำยอง ปลั่งกลาง, 2552; รังสรรค์ บัว
ทอง, 2547; วราลี ศรีทอง, 2544; สิริพันธ์ รุ่งวิชานวัฒน์ และอัครดาภิรม หมดสุ, 2552; อธิคม
ปัทมาคม, 2547; อรุณลักษณ์ รัตนพันธุ์, 2551) กล่าวคือ เป้าหมายหลักของการถ่ายทอดภูมิปัญญา
วงศ์วงศ์ยาวคือ เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

อย่างไรก็ดี ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ที่แตกต่างไปจากงานวิจัยอื่นๆ คือ เป้าหมายของการ
ถ่ายทอดภูมิปัญญาวงศ์วงศ์ยาวนั้นยังเป็นที่ไปเพื่อการสร้างความบันเทิงให้แก่ชุมชนด้วย ทั้งนี้
สะท้อนให้เห็นถึง ความต้องการที่จะสืบทอดวิถีชีวิตและประเพณีของไทยที่เน้นการนำความบันเทิง
หรือความสนุกสนานมาใช้ในการประกอบพิธีกรรม

สุดท้ายนี้ ข้อค้นพบสำคัญที่ได้จากการศึกษาฐานคิดดังกล่าว คือ ทำให้เข้าใจถึงมุมมอง
ของปราชญ์ชาวบ้านที่เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างมีดุลยภาพระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และ
คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยความสัมพันธ์เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดภูมิปัญญาในแต่ละด้านของวงศ์
วงศ์ยาว ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์แผนภาพความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยจากสารานุกรมไทย
สำหรับเยาวชนฯ (2539 อ้างถึงใน ปราณี ดันตยานบุตร, 2551: 13-15) มาใช้อธิบายในงานวิจัยนี้
ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 ความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาวงกลองยาว

5.2.3 การถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน

จากการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา (จิตติกันต์ จินารักษ์, 2551; ปรีวิทย์ ไวทยาชีวะ, 2551; ปัทมา สมพงษ์, 2551; พระมหาเมธา คำไหล, 2547; พันทิพา มาลา, พรทิพย์ วีระสวัสดิ์ และลำยอง ปลั่งกลาง, 2552; รังสรรค์ บัวทอง, 2547; วราลี ศรีทอง, 2544; สิริพันธ์ รุ่งวิชานิวัฒน์ และอับดุลหา림 หมัดสุ, 2552; อริคม ปัทมาคม, 2547; อรุณลักษณ์ รัตนพันธุ์, 2551) กล่าวคือ การถ่ายทอดภูมิปัญญานั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกกรอบครัว หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอดมีหลายรูปแบบตั้งแต่บรรพบุรุษกับบุตรหลาน ครูกับนักเรียน/ลูกศิษย์ และครูกับคนในชุมชน โดยเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดนั้นจะพิจารณาตามความเหมาะสมของผู้รับการถ่ายทอด และมีการประเมินผลผ่านการสังเกตและให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาหรือแก้ไข

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยได้ขอค้นพบเฉพาะจากงานวิจัยนี้ ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ตามกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาว ดังนี้

5.2.3.1 ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด

การถ่ายทอดภูมิปัญญาของวง 5 ผู้เฒ่า พบว่ามีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอด โดยผู้รับการถ่ายทอดนั้นมีหลากหลายกลุ่ม คือ มีทั้งกลุ่มที่อยู่ในและนอกครอบครัว กล่าวคือ ที่ผ่านมาปราชญ์ชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวจากบรรพบุรุษ เช่น ตา หรือ ลุง นอกจากนี้ยังได้ถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับมาสู่รุ่นบุตรและหลานโดยเฉพาะเพศชาย เนื่องจากมองว่าเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะรับการสืบทอดวงกลองยาวต่อไป อย่างไรก็ตาม จากการที่วงกลองยาวมีชื่อเสียง จึงทำให้มีการขยายกลุ่มผู้รับการถ่ายทอด โดยทางโรงเรียนต่างๆ และชมรมผู้สูงอายุในอำเภอปรางค์บรูได้เชิญให้ปราชญ์ชาวบ้านไปถ่ายทอดความรู้ ในชั้นพื้นฐานให้แก่นักเรียนและผู้สูงอายุ

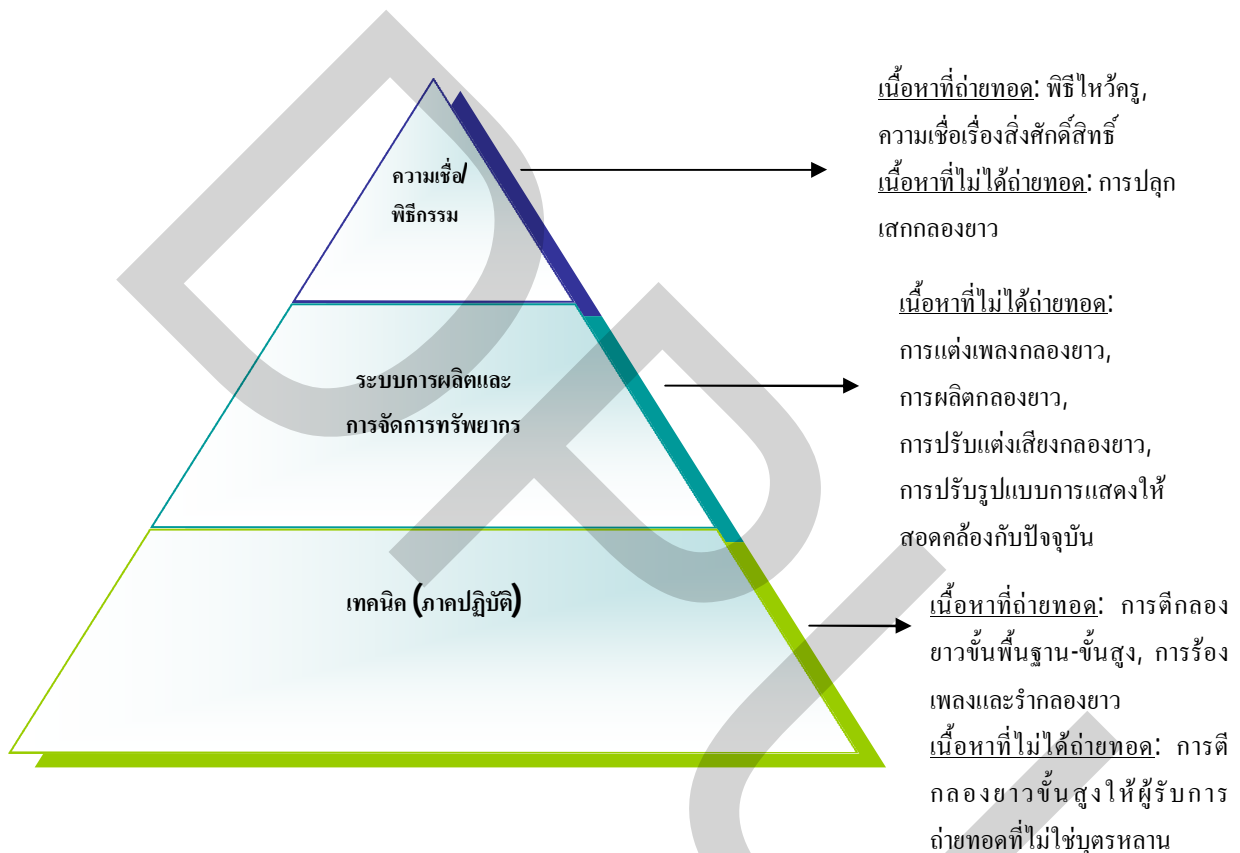
5.2.3.2 ระดับและเนื้อหาของการถ่ายทอด

เนื้อหาส่วนใหญ่ที่ถ่ายทอดในวงกลองยาวมี 2 ระดับคือ ระดับเทคนิคซึ่งเน้นไปที่เทคนิคการตีกลองยาว ส่วนเนื้อหาอื่นๆ คือ การร้องเพลงและรำกลองยาว และระดับความเชื่อและพิธีกรรม คือ พิธีการไหว้ครูและความเชื่อเกี่ยวกับวงกลองยาว เช่น ความเชื่อเรื่อง "พ่อแก่" และความเชื่อเรื่อง "เล่นแล้วขำนอน" เพื่อเป็นการให้ความเคารพและให้เกียรติครูบาอาจารย์

อย่างไรก็ดี พบว่ามีความแตกต่างของเนื้อหาในการถ่ายทอดให้แก่กลุ่มผู้รับการถ่ายทอด กล่าวคือ กลุ่มนักเรียนและผู้สูงอายุได้รับการถ่ายทอดการตีกลองยาวขั้นพื้นฐานเท่านั้น เพราะเป็นการเรียนที่ใช้ระยะเวลาไม่นานและมีวัตถุประสงค์ในการเรียนที่ไม่ใช่เพื่อสืบทอดวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน ในขณะที่กลุ่มบุตรหลานได้รับการถ่ายทอดเนื้อหาในระดับเทคนิคการตีกลองยาวขั้นสูง เพราะเป็นกลุ่มที่ต้องร่วมแสดงกับวง และถูกมองว่าต้องเป็นผู้สืบทอดวงกลองยาวต่อไป

นอกจากนี้ พบว่า มีบางเนื้อหาที่ปราชญ์ชาวบ้านยังไม่ได้ถ่ายทอด ได้แก่ เนื้อหาในระดับระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากร คือ การแต่งเพลงกลองยาว การผลิตกลองยาว การปรับแต่งเสียงกลองยาวและการปรับรูปแบบการแสดงให้สอดคล้องกับปัจจุบัน ส่วนเนื้อหาในระดับความเชื่อและพิธีกรรม คือ การปลุกเสกกลองยาว โดยเหตุผลสำคัญที่ปราชญ์ชาวบ้านยังไม่ถ่ายทอดเป็นเพราะ เนื้อหาเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในระดับสูง ต้องใช้ความชำนาญเฉพาะตัว และผู้รับการถ่ายทอดควรจะต้องเป็นบุตรหลานที่มาสืบทอดวงกลองยาวต่อไป อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ปราชญ์ชาวบ้านส่วนใหญ่มองว่า ในขณะนี้บุตรหลานยังไม่เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะมารับการถ่ายทอดเนื้อหาเหล่านี้ เพราะไม่มีเวลาที่จะมาฝึกฝนกลองยาวได้อย่างจริงจัง อันเนื่องมาจากการทำงานและยังเรียนหนังสืออยู่ ดังนั้นจึงเห็นว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะถ่ายทอดเนื้อหาขั้นสูงเหล่านี้

ผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาที่ปราชญ์ชาวบ้านได้ถ่ายทอดและที่ยังไม่ได้ถ่ายทอดโดยแยกตามระดับของเนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แผนภาพระดับเนื้อหาของภูมิปัญญาไทยของยศ สันตสมบัติ (2544: 54) พบว่า ในภูมิปัญญาวงกลองยาวมีความรู้อยู่ 3 ระดับ ซึ่งมีเนื้อหาความรู้ทั้งที่ถ่ายทอดและยังไม่ได้ถ่ายทอด ดังแผนภาพ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4 เนื้อหาที่ถ่ายทอดและไม่ได้ถ่ายทอดของปราชญ์ชาวบ้านจำแนกตามระดับ

โดยทั่วไปแล้ว วิธีการถ่ายทอดเป็นแบบไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร เพราะเนื้อหาที่ถ่ายทอดส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับเทคนิคและความเชื่อ ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านมองว่าไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นเป็นสื่อการสอนที่ใช้ลายลักษณ์อักษรได้

สำหรับวิธีการถ่ายทอดหลักมี 2 รูปแบบซึ่งขึ้นอยู่กับผู้รับการถ่ายทอด กล่าวคือ ปราชญ์ชาวบ้านใช้วิธีการถ่ายทอดแบบการสาธิตวิธีการและการบอกเล่าโดยตรงให้แก่กลุ่มนักเรียนและผู้สูงอายุ เพราะเป็นความรู้ขั้นพื้นฐานที่จะต้องมีการอธิบายและสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง ซึ่งพบว่าปราชญ์ชาวบ้านมีการจัดขั้นตอนของการถ่ายทอดการตีกลองยาว คือ ขั้นที่ 1 เป็นการสอนจังหวะ

โดยการฝึกให้ตบมือเป็นจังหวะของกลองยาวจากแบบง่ายไปสู่แบบยาก ขั้นที่ 2 เป็นขั้นการสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างพร้อมกับอธิบายประกอบ ขั้นที่ 3 เป็นขั้นที่ให้นักเรียนทดลองตีกลองยาวตาม และขั้นที่ 4 เป็นขั้น “สืบเสาะ” โดยให้นักเรียนที่มีทักษะการตีกลองยาวถูกต้องมาเป็นผู้นำนักเรียนคนอื่นๆ ให้ตีกลองยาวตาม ในขณะที่ กลุ่มบุตรหลานได้รับการถ่ายทอดจากปราชญ์ชาวบ้านโดยเน้นวิธี “ครูพักลักจำ” เนื่องจากปราชญ์ชาวบ้านมองว่า บุตรหลานสามารถเรียนด้วยตัวเองในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะด้านเทคนิคการตีกลองยาวขั้นสูงผ่านการสังเกตจากปราชญ์ชาวบ้านและวงกลองยาว อย่างไรก็ตาม วิธีการถ่ายทอดที่ทุกกลุ่มได้รับเหมือนกัน คือ การถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ผู้รับการถ่ายทอดให้ความเคารพและแสดงความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์และบรรพบุรุษของวงกลองยาว

นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่พบได้ในงานวิจัยนี้ คือ วิธี “ครูพักลักจำ” เป็นวิธีการสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมให้บุตรหลานของปราชญ์ชาวบ้านสามารถพัฒนาเทคนิคการตีกลองยาวของตัวเองไปสู่เทคนิคแบบใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้ โดยการประยุกต์เทคนิคที่ตัวเองมีอยู่แล้วเข้ากับเทคนิคที่ได้จากการสังเกตปราชญ์ชาวบ้าน

5.2.3.4 การประเมินผลการถ่ายทอด

โดยรวมแล้ว ปราชญ์ชาวบ้านใช้วิธีการสังเกตเกี่ยวกับแสดงออกและพฤติกรรมของผู้รับการถ่ายทอดเพื่อเป็นการประเมินว่ามีความรู้ความเข้าใจรวมถึงมีความสามารถในการแสดงกลองยาวได้ถูกต้องหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้จะมีการให้ข้อเสนอแนะหากยังไม่สามารถทำได้ถูกต้อง

สำหรับสิ่งสำคัญที่พบในงานวิจัยนี้ คือ ปราชญ์ชาวบ้านได้ทำการประเมินโดยการสังเกตนักเรียนเพื่อคัดเลือกรุ่นที่มีคุณสมบัติเหมาะสมก่อนที่จะมาเรียนกลองยาว หรือกล่าวได้ว่าเป็นการประเมินก่อนที่จะทำการสอนกลองยาว โดยเกณฑ์ที่ปราชญ์ชาวบ้านใช้ในการประเมิน คือ การมีใจรักการเล่นกลองยาว การมีทักษะหรือพรสวรรค์ในการใช้มือตีกลองยาวให้ได้เสียงที่ไพเราะ

5.2.3.5 ปัญหาและอุปสรรคของการถ่ายทอด

ปัญหาสำคัญที่พบในงานวิจัยนี้มีความเกี่ยวข้องกับทั้งฝ่ายผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย กล่าวคือ

- ปัญหาด้านการขาดผู้รับการถ่ายทอด เป็นปัญหาที่ค่อนข้างใหม่ รวมถึงผู้ปกครองในชุมชนไม่สนใจภูมิปัญญาวงกลองยาวอันเนื่องมาจากการได้รับวัฒนธรรมและค่านิยมสมัยใหม่ และการไม่เห็นความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของวงกลองยาวในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น นอกจากนี้ ปราชญ์ชาวบ้านบางคนยังขาดบุตรหลานมารับการสืบทอดวงกลองยาว

- ปัญหาด้านเนื้อหาที่ยังไม่ได้ถ่ายทอด เป็นปัญหาที่เกิดจากการที่ปราชญ์ชาวบ้านมองว่ายังไม่มีผู้รับการถ่ายทอดที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมที่จะมารับการถ่ายทอดเนื้อหาภูมิปัญญาที่มีความเฉพาะเจาะจงหรือเหมาะสมสำหรับผู้ที่จะต้องสืบทอดวงกลองยาวต่อไป
- ปัญหาการถ่ายทอด เป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดหลักจิตวิทยาหรือเทคนิคการสอนของปราชญ์ชาวบ้านที่จะทำให้ให้นักเรียนหันมาสนใจการเรียนกลองยาว
- ปัญหาด้านระยะเวลาของการถ่ายทอด เป็นปัญหาของการจัดการของโรงเรียน ซึ่งทำให้ปราชญ์ชาวบ้านไม่สามารถถ่ายทอดการแสดงกลองยาวให้แก่แก่นักเรียนได้อย่างต่อเนื่องและทำให้ไม่สามารถพัฒนาทักษะการตีกลองยาวของนักเรียนให้ไปสู่ขั้นสูงได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในสองประเด็นใหญ่ คือ ข้อเสนอแนะต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน ในอำเภอปรางมูรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้าน ในอำเภอปรางมูรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยนี้มาใช้เป็นฐานสำคัญในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวงกลองยาวของปราชญ์ชาวบ้านเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป ดังนี้

5.3.1.1 ข้อค้นพบ: การถ่ายทอดภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านโดยเฉพาะการตีกลองยาวเป็นแบบไม่ใช้ลายลักษณ์อักษร เพราะจังหวะของกลองยาวนั้นไม่มีตัวโน้ต ดังนั้น การถ่ายทอดจึงต้องอาศัยทักษะการตีและการฟังเสียง และถ่ายทอดโดยการสาธิตวิธีการ การบอกเล่าโดยตรง และแบบ “ครูพักลักจำ” นอกจากนี้ พบว่ามีภูมิปัญญาวงกลองยาวบางเรื่องที่ยังไม่ได้ถ่ายทอด เพราะเหตุผลหลายประการ เช่น การมองว่าเป็นเรื่องที่ควรจะต้องถ่ายทอดให้แก่บุตรหลานเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อที่จะสืบทอดวงกลองยาว และผู้รับการถ่ายทอดยังไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม สำหรับภูมิปัญญาในวง 5 ผู้เฒ่าที่ยังไม่ได้ถ่ายทอดไปสู่ผู้รับการถ่ายทอด สรุปได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 5 ระดับและเนื้อหาของภูมิปัญญาวงกลองยาวที่ปราชญ์ชาวบ้านไม่ได้ถ่ายทอด

ระดับของภูมิปัญญาวงกลองยาว	เนื้อหาของภูมิปัญญาวงกลองยาว
ระดับเทคนิค (ภาคปฏิบัติ)	- การตีกลองยาวด้วยเทคนิคขั้นสูง (ไม่ได้ถ่ายทอดให้แก่กลุ่มนักเรียน)
ระดับระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากร	- การแต่งเพลงประกอบการแสดงกลองยาว - การผลิตกลองยาวที่ใช้วัตถุดิบจากในท้องถิ่น - การปรับแต่งเสียงกลองยาว - การปรับรูปแบบการแสดงให้สอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบัน
ระดับความเชื่อและพิธีกรรม	- การปลุกเสกกลองยาว (การ “ทำครู”)

ข้อเสนอแนะ: เพื่อที่จะทำให้อภูมิปัญญาของวงกลองยาวได้รับการอนุรักษ์ และสืบทอดต่อคนรุ่นหลัง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มี “การจัดการความรู้” กับกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน โดยการนำความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวปราชญ์ชาวบ้าน (Tacit Knowledge) ซึ่งยังไม่ได้ถ่ายทอดทั้งในระดับเทคนิค ระดับระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากร และระดับความเชื่อและพิธีกรรมออกมาถ่ายทอด โดยจัดทำให้เป็นระบบและเป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ซึ่งทำได้ในรูปแบบเอกสาร รวมถึงอาจทำในรูปแบบของสื่อวีซีดีสำหรับความรู้เชิงเทคนิคการตีกลองยาวซึ่งอาจไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรได้

5.3.1.2 ข้อค้นพบ: ประการแรก การรวมตัวของปราชญ์ชาวบ้านซึ่งได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวมาจากหลากหลายท้องถิ่นอันได้แก่ เพชรบุรี ชลบุรี และ ประจวบคีรีขันธ์ ได้ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบ “ครูพักลักจำ” จนได้ภูมิปัญญาใหม่ กล่าวคือ เป็นการผสมผสานเทคนิคการตีกลองยาวของท้องถิ่นต่างๆ จนทำให้เกิดการพัฒนาเทคนิคการตีกลองยาวแบบใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และประการที่สอง วง 5 ผู้เฒ่าได้ขอความร่วมมือจากสมาชิกในวงกลองยาวศิษย์หลวงพ่อขาว เพื่อให้มาร่วมแสดงด้วยกัน นอกจากนี้ ปัจจุบัน ปราชญ์ชาวบ้านบางคนไม่มีบุตรหลานที่จะมาสืบทอดวง 5 ผู้เฒ่า

ข้อเสนอแนะ: ควรสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างวง 5 ผู้เฒ่า และวงกลองยาวอื่นๆ ที่อยู่ชุมชนเดียวกันหรือต่างจังหวัด โดยเน้นในเรื่องความร่วมมือเพื่อจะทำให้เกิดถ่ายทอดและผสมผสานภูมิปัญญาวงกลองยาวระหว่างวงต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งของการคงอยู่และการสืบทอดของวงกลองยาวต่อไป รวมถึงจะทำให้เกิดการพัฒนา รูปแบบการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์และทำให้เกิดภูมิปัญญาใหม่เกี่ยวกับกลองยาวได้

5.3.1.3 ข้อค้นพบ: นักเรียนประถมศึกษาไม่สนใจการเรียนกลองยาวจากปราชญ์ชาวบ้าน

ข้อเสนอแนะ: ควรมีการให้ความรู้แก่ปราชญ์ชาวบ้านในด้านเทคนิคการเรียนการสอน การนำสื่อการสอนมาใช้ รวมถึงการใช้หลักจิตวิทยาในการสอน เพื่อดึงดูดให้นักเรียนหันมาให้ความสนใจกับการเรียนกลองยาวซึ่งเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นมากขึ้น

5.3.1.4 ข้อค้นพบ: ประการแรก พบว่า มีปัญหาด้านระยะเวลาการถ่ายทอด โดยเฉพาะการถ่ายทอดการแสดงกลองยาวในโรงเรียนนั้นไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจากการสอนเพียงชั่วคราวหรือเป็นการสอนเพื่อเตรียมการแห่เทียนพรรษาประจำปี ซึ่งทำให้ไม่สามารถพัฒนาทักษะการแสดงกลองยาวของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง หรือกล่าวได้ว่าเป็นการสอนได้แต่เพียงทักษะขั้นพื้นฐานเท่านั้น

ประการที่สอง พบว่า ปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกันอนุรักษ์วงกลองยาวดังเห็นได้จากการให้การสนับสนุนในรูปแบบของเงินและเสื้อผ้าสำหรับใช้ในการแสดงจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองตาแต้ม และการได้รับเชิญให้ไปสอนนักเรียนในโรงเรียนท้องถิ่น

แม้ว่าจะมีการดำเนินงานจากหน่วยงานเหล่านี้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการอนุรักษ์ แต่ผู้วิจัยมองว่า เงื่อนไขเหล่านี้ไม่เพียงพอที่จะทำให้ภูมิปัญญาวงกลองยาวของท้องถิ่นสามารถสืบทอดต่อไปได้ เนื่องจากการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน หรือเป็นการสนับสนุนในเรื่องของวัสดุ เงิน และการถ่ายทอดในระดับพื้นฐานเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ: ควรมีการสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาวอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำเป็น “หลักสูตรท้องถิ่น” และยกระดับการเรียนกลองยาวโดยมีการจัดเกณฑ์ระดับของทักษะการแสดง และเกณฑ์ในการประเมินผล เพื่อทำให้การแสดงกลองยาวของท้องถิ่นมีความเป็นมาตรฐานและได้รับการยอมรับ

นอกจากนี้ ควรดำเนินการอนุรักษ์ในลักษณะที่ต่อเนื่อง ยั่งยืน และช่วยกันพัฒนาการแสดงกลองยาวของคนรุ่นหลังให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยการส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดใน “ระบบการศึกษาตามอัธยาศัย” ผ่าน “ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” โดยให้ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอด ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรช่วยกันส่งเสริมและผลักดันให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนมาเรียนรู้กลองยาวซึ่งเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น

5.3.1.5 ข้อค้นพบ: ประการแรก ชาวชนคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นไม่สนใจภูมิปัญญาวงกลองยาว และผู้ปกครองในท้องถิ่นบางส่วนไม่สนับสนุนให้บุตรหลานมารับการถ่ายทอดภูมิปัญญาของวงกลองยาว โดยสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการไม่เห็นถึงความสำคัญและคุณค่า และประการที่

สอง พบว่า วง 5 ผู้เฒ่า มีภูมิปัญญาด้านการปรับตัวให้สามารถอยู่รอดได้ในปัจจุบัน ดังเห็นได้จากการปรับเปลี่ยนการแสดงจากเพลงกลองยาวแบบดั้งเดิมมาเป็นเพลงจังหวะ 3 ชั่ว เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของเจ้าภาพ

ข้อเสนอแนะ: หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างคุณค่าให้แก่วงกลองยาว เช่น การสนับสนุนให้วงกลองยาวไปแข่งขันเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน

แม้ปราชญ์ชาวบ้านจะไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องราวได้ของวงกลองยาวมากที่สุด แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่า การอนุรักษ์ให้วงกลองยาวของชุมชนอยู่ต่อไปได้นั้น มิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของวงกลองยาวเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริโภคหรือผู้ว่าจ้างวงกลองยาวด้วย เพราะถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีส่วนช่วยให้วงกลองยาวดำรงอยู่ต่อไปได้

ดังนั้น การจะทำให้วงกลองยาวดำรงอยู่ได้นั้น วงกลองยาวจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง โดยการติดตามสถานการณ์หรือแนวโน้มเกี่ยวกับแนวเพลง รวมถึงรูปแบบการแสดงกลองยาวที่ผู้บริโภคชอบ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้นำมาปรับเปลี่ยนการแสดงกลองยาวของวงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรช่วยประชาสัมพันธ์วงกลองยาวของชุมชนให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปสู่จังหวัดใกล้เคียง ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายกลุ่มผู้บริโภคให้แก่วงกลองยาว

5.3.2 ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เห็นประเด็นสำคัญที่ควรจะทำการศึกษาวิจัยต่อไปเกี่ยวกับวงกลองยาวในอำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เช่น การศึกษาภูมิปัญญาการผลิตกลองยาว การศึกษาเทคนิคการตีกลองยาวขั้นสูง การศึกษาพิธีกรรมไหว้ครูและการปลุกเสกกลองยาว การศึกษาการพัฒนาเทคนิคการตีกลองยาวจากการเรียนรู้แบบครูพักลักจำ และการประเมินผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาวงกลองยาว เพื่อที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและหาแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาได้อย่างเหมาะสม

5.3.2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งรูปธรรมและนามธรรมอย่างครอบคลุมในอำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลของชุมชนและเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น